

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาคลองหลวง จังหวัดเชียงใหม่ครั้งนี้มีทฤษฎี และแนวคิดที่เกี่ยวข้องดังนี้ คือ

2.1 หลักการวิเคราะห์สินเชื่อโดยทั่วไปที่สถาบันการเงินใช้เป็นนโยบายหลักคือ

2.1.1 นโยบาย 5C (C's Policy)

ในอดีตการวิเคราะห์สินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ของสถาบันการเงินใช้นโยบาย C (C's Policy) โดยพิจารณาด้านต่าง ๆ ของผู้ขอสินเชื่อ 3 ประการ คือคุณสมบัติ (character) เงินทุน (capital) และความสามารถในการชำระหนี้ (capacity) ต่อมาได้พิจารณาเพิ่มเติมในด้านหลักประกัน (collateral) และสภาวะการณ์ต่าง ๆ ไป (condition) และใช้เป็นหลักในการวิเคราะห์สินเชื่อในปัจจุบัน ดังนี้

1) คุณสมบัติ (character) ของผู้ขอสินเชื่อเป็นการพิจารณาเกี่ยวกับประวัติพฤติกรรม อุปนิสัย ความรับผิดชอบ และความเต็มใจที่จะชำระหนี้ (willingness to repay) เพราะสิ่งเหล่านี้จะแสดงถึงความรับผิดชอบต่อหนี้และภาระผูกพันของผู้กู้ โดยแยกพิจารณา 2 ประการ คือ

1.1) บุคคลธรรมดา พิจารณาถึงประวัติส่วนตัว เช่น อายุ ความรู้ สภาวะครอบครัว สถานะทางสังคม ความซื่อสัตย์ และอุปนิสัยต่าง ๆ ไป นอกจากนี้ยังพิจารณาคุณสมบัติเฉพาะด้าน เช่น หน้าที่การงาน แนวความคิด ความสามารถ ประสบการณ์และความชำนาญ ความตั้งใจในการชำระหนี้

1.2) นิติบุคคล พิจารณาถึงผลการดำเนินงาน ฐานะทางการเงินทั้งในอดีตและปัจจุบัน ตลอดจนคุณสมบัติของผู้บริหาร โดยพิจารณาตามข้อ 1.1 ประกอบอีกต่างหาก

2) ความสามารถในการชำระหนี้ (capacity) เป็นการพิจารณาถึงความสามารถในการชำระหนี้คืน (ability to repay) ซึ่งขึ้นอยู่กับความสามารถในการชำระได้ โดยพิจารณาเกี่ยวกับความสามารถในการหากำไร รายได้ รายจ่าย ผลกำไร และฐานะทางการเงินของกิจการ โดยพิจารณาจากงบดุล งบกำไรขาดทุน และงบกระแสเงินสด โดยปกติการชำระหนี้คืนจะเป็นรายได้สุทธิหลังหักภาษีจากการดำเนินงาน ซึ่งก็คือกำไรของกิจการนั่นเอง

3) เงินทุน (capital) เป็นการพิจารณาถึงฐานะการเงินของธุรกิจ ได้แก่ ทรัพย์สิน หนี้สิน และทุนของธุรกิจว่าเป็นอย่างไร สำหรับทุนหมายถึงเงินทุนส่วนที่เป็นเจ้าของหรือผู้ประกอบนำมาลงทุนจริง ๆ ว่ามากน้อยเพียงใด มีสัดส่วนที่เหมาะสมหรือไม่ เงินทุนส่วนที่เป็นเจ้าของเป็นความเข้มแข็งทางการเงิน (financial strength) ซึ่งใช้สนับสนุนในการชำระหนี้ที่อาจเปลี่ยนสภาพมาเป็นความสามารถในการชำระหนี้ได้ เมื่อมีการชำระบัญชี

4) หลักประกัน (collateral) หลักประกันเป็นปัจจัยช่วยลดความเสี่ยงของการให้สินเชื่อในกรณีที่ผู้กู้ไม่สามารถชำระหนี้ได้ ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ประเภท

4.1) บุคคล อาจจะเป็นบุคคลธรรมดา หรือนิติบุคคล ถ้าเป็นบุคคลธรรมดาต้องพิจารณาถึงฐานะส่วนตัว สถานะทางสังคม ชื่อเสียง เป็นต้น ถ้าเป็นนิติบุคคลพิจารณาถึงผลประกอบการในอดีต ผลกำไร และความสามารถในการชำระหนี้และมีเงินทุนสูง

4.2) หลักทรัพย์ หลักทรัพย์นั้นต้องมีสภาพคล่องและอยู่ในทำเลดี อาจจะเป็นทั้งสังหาริมทรัพย์ เช่น เงินฝาก พันธบัตร หุ้น เครื่องจักรอุปกรณ์ และอสังหาริมทรัพย์ เช่น ที่ดิน สิ่งปลูกสร้างต่าง ๆ

5) สภาพการณ์ทั่วไป (condition) เป็นการพิจารณาถึงสถานะทางเศรษฐกิจ (economic condition) ที่อาจจะมีผลกระทบต่อความสามารถในการชำระหนี้ของผู้กู้ ตลอดจนสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่อาจมีผลกระทบต่อการผลิต การจำหน่าย การบริโภค ปัจจัยทางเศรษฐกิจที่ควรพิจารณาคือ-

5.1) การแข่งขันทางธุรกิจ

5.2) นโยบายของรัฐบาล ตลอดจนการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายต่าง ๆ

5.3) ความเคลื่อนไหวของราคาสินค้าทั้งภายในและภายนอกประเทศ

5.4) แนวโน้มของธุรกิจและภาวะตลาดโดยทั่วไป

5.5) การเปลี่ยนแปลงอุปสงค์ของสินค้า

5.6) ปัจจัยอื่น ๆ เช่น ปัญหาแรงงาน สภาพดินฟ้าอากาศ ภัยธรรมชาติ ภาวะทางการเมือง เป็นต้น

2.2.2 นโยบาย 5 P (P's Policy)

การวิเคราะห์สินเชื่อโดยใช้นโยบาย 5P ก็เป็นอีกวิธีหนึ่งที่จะสามารถใช้เป็นหลักนโยบายของธนาคารพาณิชย์หรือสถาบันการเงินได้ ประกอบด้วย

1) ตัวบุคคล (people) เป็นการพิจารณาว่าบุคคลที่จะกู้เงินมีความรับผิดชอบ เพียงใด มีประวัติส่วนตัวเป็นอย่างไร มีความสำเร็จในธุรกิจมากน้อยเพียงใด เป็นบุคคลที่เชื่อถือได้หรือไม่

เป็นคนเหนียวหนี้หรือไม่ นอกจากนั้น ต้องพิจารณาถึงความสามารถและความตั้งใจในการชำระหนี้ การให้ข้อมูลเกี่ยวกับธุรกิจของตนเองตรงไปตรงมาครบถ้วนหรือไม่

2) วัตถุประสงค์ (purpose) ของการกู้เงิน พิจารณาถึงความต้องการในการกู้เงินว่าจะนำไปลงทุนในด้านไหน เหมาะสมกับธุรกิจหรือไม่ วงเงินที่ขอกู้เหมาะสมกับกิจกรรมหรือไม่และ จะใช้เงินกู้ขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่ วัตถุประสงค์ของการใช้เงินกู้ แบ่งเป็นประเภทใหญ่ ๆ คือ

- 2.1) ลงทุนในทรัพย์สินถาวร
- 2.2) เป็นเงินทุนหมุนเวียน
- 2.3) ชำระหนี้เจ้าหนี้อื่น
- 2.4) เป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ

3) การชำระหนี้ (payment) เป็นการพิจารณาถึงความสามารถในการชำระหนี้ของธุรกิจว่าจะสามารถชำระหนี้ได้และตรงตามกำหนดเวลาหรือไม่ โดยพิจารณาเกี่ยวข้องกับความสามารถในการทำกำไรของกิจการ เพราะเงินที่จะชำระหนี้ต้องมาจากกำไรของกิจการหลังหักภาษีแล้ว มิใช่จากการขายทรัพย์สินหรือกู้ยืม ต้องพิจารณาจากงบดุล งบกำไรขาดทุน และงบกระแสเงินสด ทั้งในอดีต ปัจจุบัน และอนาคตอีกด้วย

4) การป้องกัน (protection) เป็นการพิจารณาและหาแนวทางลดความเสี่ยงของการให้สินเชื่อ หากแผนการดำเนินธุรกิจของผู้กู้ไม่เป็นไปตามที่วางไว้ โดยพิจารณาจาก

4.1) ปัจจัยภายใน(internal) โดยพิจารณาเฉพาะตัวผู้กู้ว่าจะมีความสามารถรับผิดชอบได้มากน้อยเพียงใด

4.2) ปัจจัยภายนอก (external) โดยพิจารณาว่าหากธุรกิจไม่เป็นไปตามที่วางแผนไว้ หรือผู้กู้ไม่สามารถดำเนินธุรกิจได้ จะมีบุคคลภายนอกเข้ามารับผิดชอบหนี้หรือไม่ เช่น หลักประกัน หรือทายาท เป็นต้น

5) ความเสี่ยงภัย (prospective) เป็นการพิจารณาผลได้ผลเสียที่จะเกิดขึ้น กับการให้สินเชื่อว่าคุ้มหรือเหมาะสมหรือไม่ เช่น เปรียบเทียบอัตราดอกเบี้ยกับการเสี่ยงภัยในธุรกิจนั้น ต้องพิจารณาถึงความเสี่ยงที่เงินกู้จะสูญ ความยุ่งยากในการเรียกเก็บ การเสียเวลาในการดำเนินคดี ว่ารายได้ที่จะได้จากดอกเบี้ยเงินกู้นั้นเหมาะสมหรือไม่ รวมถึงรายได้จากค่าธรรมเนียมตลอดถึงโอกาสที่จะได้ลูกค้าในเครือเดียวกันมาเป็นลูกค้าของธนาคารว่าเป็นไปได้เพียงใด

2.2 ทฤษฎีการแก้ไข และป้องกันการเกิดหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้

เหตุผลสำคัญประการหนึ่งที่ธนาคารไทยและต่างประเทศต้องการลดหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้เพื่อเป็นการคัดสรรทรัพย์สินดังกล่าวออกจากบัญชี ทำให้สามารถขยาย Credit line ให้กับผู้กู้รายอื่นๆ ที่มีแนวโน้มว่าจะดำเนินธุรกิจไปด้วยดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถาบันการเงินต่างชาติซึ่งรวมทั้ง BIBF ประเภท Out-In ที่มีสาขาอยู่ทั่วโลกมีความต้องการที่จะตัด NPL ออกจากบัญชีให้ได้มากที่สุด เพื่อที่ว่าสถาบันการเงินของตนสามารถขยายธุรกิจหรือให้ Credit ได้เพิ่มมากขึ้นในประเทศอื่นๆ ซึ่งมีวิธีการต่าง ๆ กันออกไป ดังนี้

2.1.1 การจำหน่ายหนี้สูญ หรือการคัดสรรทรัพย์สินที่ไม่มีราคาหรือเรียกคืนไม่ได้ ออกจากบัญชีตามกฎเกณฑ์ของธนาคารแห่งประเทศไทย แต่วิธีการนี้สถาบันการเงินอาจจะต้องดำเนินการฟ้องร้องลูกหนี้เพื่อให้เข้าตามหลักเกณฑ์ดังกล่าว ซึ่งอาจจะต้องใช้เวลาอันทำให้เสียเวลาและค่าใช้จ่ายเป็นอย่างมาก วิธีการในการฟ้องคดีต่อศาลเพื่อเรียกคืนเงินกู้จากลูกหนี้เพื่อตัดหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ (NPL) ออกจากบัญชีนั้นอาจจะไม่เป็นที่นิยมนักสำหรับสถาบันการเงินไทย เพราะอาจจะต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของธนาคารแห่งประเทศไทยในเรื่องของการกันเงินสำรองสำหรับ NPL ซึ่งอาจจะเป็นจำนวนมากถึง 100% ของ NPL ดังกล่าว ทำให้เกิดภาระเป็นอย่างมากถึงขั้นที่ต้องเพิ่มทุน

2.1.2 Confidentiality Agreement ทางสถาบันการเงินต้องเริ่มเจรจากับกลุ่มผู้ลงทุนที่สนใจจะซื้อ NPL ซึ่งทางกลุ่มผู้ลงทุนต้องขอข้อมูลเกี่ยวกับ NPL ดังกล่าว เพื่อทำการศึกษาถึงคุณภาพของ NPL และเพื่อประโยชน์ในการทำ Due Diligence นอกจากนี้ ยังอาจจะต้องศึกษาถึงตัวบริษัทผู้กู้ว่ามีสถานะเป็นอย่างไร ซึ่งนักลงทุนผู้ซื้อ NPL ต้องขอข้อมูลจากทางสถาบันการเงิน แต่ทางสถาบันการเงินจะต้องระมัดระวังสิทธิในการเปิดเผยข้อมูลดังกล่าวให้กับกลุ่มผู้ลงทุนที่จะมาซื้อ NPL ว่าได้หรือไม่ เพราะเนื่องจากข้อมูลของผู้กู้หากถูกเปิดเผยออกไป โดยที่ทางสถาบันการเงินไม่มีสิทธิ หรือไม่ได้ได้รับความยินยอมจากผู้กู้ก่อนและการเปิดเผยข้อมูลดังกล่าวทำให้ผู้กู้ได้รับความเสียหาย ทางสถาบันการเงินอาจจะมีความผิดในเรื่องของการละเมิดและอาจจะต้องชดเชยค่าเสียหายให้กับลูกหนี้ผู้กู้ได้ หรือในบางกรณีอาจจะเกิดความผิดฐานหมิ่นประมาทตามกฎหมายอาญา อย่างไรก็ตาม หากการเปิดเผยข้อมูลดังกล่าวได้รับความยินยอมจากลูกหนี้ผู้กู้ สถาบันการเงินจะไม่มีผิด ซึ่งโดยปกติแล้วสัญญาเงินกู้ จะมีข้อสัญญาที่ให้อำนาจสถาบันการเงินสามารถเปิดเผยข้อมูลของผู้กู้ได้ ถือว่าผู้กู้ได้ให้ความยินยอมแล้วในการเปิดเผยข้อมูลดังกล่าว แต่ทางสถาบันการเงินจะต้องระมัดระวังว่าหากข้อมูลนั้นเป็นข้อมูลเฉพาะบุคคลของ

กรรมการของลูกหนี้ ผู้กู้ ในทางปฏิบัติแล้วก่อนที่ทางสถาบันการเงินจะขาย NPL ให้กับกลุ่มผู้ลงทุนต้องกำหนดให้ผู้ลงทุนเข้าทำสัญญา Confidentiality Agreement กับทางสถาบันการเงินว่าจะรักษาข้อมูลที่ทางผู้ลงทุนได้รับจากทางสถาบันการเงินไว้เป็นความลับ แต่สิ่งที่สำคัญก็คือจะต้องมีข้อกำหนดในสัญญาดังกล่าว ให้ผู้ลงทุนชดเชยค่าเสียหายหรือให้ Indemnity กับทางสถาบันการเงินในกรณีที่ทางสถาบันการเงินถูกเรียกร้องค่าเสียหายจากลูกหนี้ผู้กู้ในการเปิดเผยข้อมูลของผู้กู้ผู้นั้น Confidentiality Agreement จึงควรที่จะต้องร่างโดยที่ปรึกษาทางกฎหมายเสมอ เพื่อป้องกันสิทธิและความเสี่ยงของสถาบันการเงินที่จะมีขึ้น

2.1.3 Assignment Agreement วิธีการขาย NPL โดยการที่สถาบันการเงินโอนสิทธิในการได้รับเงินคืนจากผู้กู้ให้กับนักลงทุน โดยการโอนสิทธิดังกล่าวจะทำในรูปแบบของ Assignment Agreement ระหว่างสถาบันการเงินผู้โอนกับนักลงทุนผู้รับโอนพร้อมกับแจ้งการโอนสิทธิดังกล่าวให้ผู้กู้ทราบ ซึ่งโดยปกติแล้วสิทธิดังกล่าวย่อมสามารถโอนกันได้โดยชอบ ตามกฎหมายเว้นแต่จะมีข้อตกลงห้ามโอนกันไว้ในสัญญาผู้ยืมเงินมักจะมีข้อกำหนดให้สถาบันการเงินสามารถโอนสิทธิดังกล่าวพร้อมกับเปิดเผยข้อมูลของผู้กู้ให้กับ Potential Investors ได้ ในบางกรณีที่ผู้กู้ยังเบิกถอนเงินตามสัญญาผู้ยืมเงินดังกล่าวไม่ครบตามจำนวนเงินที่สามารถเบิกได้ แม้ทางสถาบันการเงินจะโอนสิทธิในการได้รับชำระหนี้ดังกล่าวให้กับผู้ลงทุนแล้ว ทางสถาบันการเงินอาจจะยังมีหน้าที่ในการให้เงินกู้กับผู้กู้ต่ออีก เว้นแต่ทางสถาบันการเงิน ผู้กู้และนักลงทุนจะทำสัญญาร่วมกันในลักษณะของการแปลงหนี้ใหม่ (Novation Agreement) เพื่อให้หน้าที่ในการปล่อยกู้สิ้นสุดลงหรือโอนหนี้ดังกล่าวให้กับนักลงทุน Assignment Agreement และ Novation Agreement จึงควรที่จะต้องมีการร่างสัญญาดังกล่าวด้วยความระมัดระวัง โดยให้ที่ปรึกษากฎหมายเป็นผู้ร่างเสมอ

2.1.4 การขาย NPL ระหว่างฟ้องคดี ประเด็นที่สำคัญอีกประเด็นหนึ่งก็คือในกรณีที่สถาบันการเงินได้ดำเนินคดีฟ้องร้องเรียกเงินกู้คืนจากลูกหนี้แล้วคดีอยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาล สถาบันการเงินจะโอนขายสิทธิในการได้รับชำระหนี้คืนให้กับกลุ่มผู้ลงทุนในเวลาดังกล่าวได้หรือไม่ จะขึ้นอยู่กับข้อกฎหมายที่จะต้องพิจารณาก็คือ Assignment Agreement ถือว่าเป็นการโอนสิทธิในการฟ้องคดี ซึ่งอาจจะถือว่าเป็นการซื้อขายคดีและจะทำให้สัญญาดังกล่าวเป็นโมฆะและไม่มีผลใช้บังคับหรือไม่ตามแนวคำพิพากษาฎีกานั้นหากศาลเห็นว่าการโอนสิทธิดังกล่าวมีเจตนาที่จะซื้อขายคดีกันก็จะพิจารณาว่าสัญญาดังกล่าวเป็นโมฆะและไม่มีผลใช้บังคับ โดยถือว่าเป็นการขัดต่อ Public Policy ที่ไม่ต้องการสนับสนุนให้มีการฟ้องร้องต่อกัน อย่างไรก็ตาม หาก

Assignment Agreement ดังกล่าวร่างโดยบรรยายให้ชัดเจนถึงเจตนาทางธุรกิจของคู่สัญญา โดยมีได้ มีวัตถุประสงค์ในการซื้อขายคดี เชื่อว่าศาลจะไม่พิจารณาไปในทางที่ว่าเป็นสัญญาซื้อขายคดี

2.1.5 แผนผ่อนคลายมาตรการทางการเงิน ของธนาคารแห่งประเทศไทย ทั้งการยกเลิก กั้นสำรองหนี้ปกติ 1% และปรับสูตรการกั้นสำรองเงินสดพันชั้ตรเพิ่มรวมถึงการผ่อนปรนวิธีคิด นับหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้เป็นรายบัญชี จากเดิมที่คิดรวมเป็นรายบุคคลนั้น จะทำให้ลดแรงกดดัน การเพิ่มทุนของธนาคารพาณิชย์ได้ถึง 5-7% จากยอดเงินเพิ่มทุนที่สำนักวิจัยต่าง ๆ ประเมินไว้ว่า ตั้งแต่ 5 แสนล้านบาทเป็นขั้นต่ำหรือตัวเลขที่สูงสุดประเมินว่าต้องเพิ่มกว่า 1 ล้านล้านบาท ซึ่งเป็น เรื่องที่เหมาะสมในภาวะปัจจุบัน ที่จะทบทวนหลักเกณฑ์การกั้นสำรองหนี้ 1% จะทำให้มีเงินเหลือ ในระบบทันที 4 หมื่นล้านบาท หมายถึงจะทำให้ศักยภาพการปล่อยกู้ในระบบเพิ่มได้มากขึ้น ขณะเดียวกันการที่จะผ่อนวิธีคิดนับ NPL เป็นรายบัญชีจากเดิมที่คิดเป็นรายบุคคล ซึ่งวิธีนี้จะทำให้ ตัวเลขหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ของธนาคารพาณิชย์ลดลงได้ถึง 50% จากยอดที่มีอยู่ขณะนี้เฉลี่ยทั้ง ระบบประมาณ 35-40%

ปัญหาในระบบสถาบันการเงินไทยขณะนี้ เรื่องการหยุดรับรู้รายได้จาก 6 เดือน เป็น 3 เดือนนั้น ธนาคารแห่งประเทศไทยควรมีการพิจารณาใหม่เพราะระบบสถาบันการเงินไทย ใช้กฎหมายดังกล่าวจะทำให้หนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ขยายตัวอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้ธนาคารมีการ กั้นสำรองเป็นจำนวนมาก ยังทำให้ต้นทุนทางการเงินของธนาคารอยู่ในระดับสูง การหยุดรับรู้ รายได้ 3 เดือน เป็นเรื่องที่ดีสร้างคุณภาพให้กับธนาคาร แต่ภาวะของสถาบันการเงินไทยในช่วงนี้ ยังไม่เหมาะสมเพราะการดำเนินการดังกล่าว จะทำได้ดีกับประเทศที่มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ หรือเศรษฐกิจมีอัตราการขยายตัวดี

2.1.6 การปรับปรุงโครงสร้างหนี้ บริษัทศูนย์วิจัย ประเมินว่าสภาพการณ์ในขณะนี้ โดยเฉพาะทิศทางอัตราดอกเบี้ยที่มีแนวโน้มลดลงมาอยู่ในระดับต่ำ เป็นปัจจัยที่จะส่งผลในเชิงบวก ต่อบรรยากาศในการปรับปรุง โครงสร้างหนี้ รวมถึงความตั้งใจจริงของทางการ สะท้อนให้เห็นถึง มาตรการสนับสนุนการปรับปรุงโครงสร้างหนี้ ที่ยังดำเนินอยู่อย่างต่อเนื่องซึ่งก็มีความคืบหน้าของ การปรับปรุงโครงสร้างหนี้ในระยะข้างหน้า แต่ทั้งนี้ผลสัมฤทธิ์ในการปรับโครงสร้างหนี้ยังคงต้อง ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขสำคัญประการต่างๆ หลายประการด้วยกันคือ

- 1) ความพร้อมทางด้านลูกหนี้ ไม่ว่าจะเป็นการยินยอมเข้าร่วมเจรจากับทาง เจ้าหนี้มากขึ้น
- 2) ความพร้อมในประเด็นข้อกฎหมายในการแปลงหนี้เป็นทุนอันเกิดจากการ ปรับโครงสร้างหนี้

3) ประเด็นทางด้านสิทธิประโยชน์ทางภาษี เพื่อเป็นแรงจูงใจในการปรับโครงสร้างหนี้

4) ประเด็นความพร้อมทางด้านเจ้าหนี้สถาบันการเงิน ได้แก่ ความพร้อมทางด้านเงินกองทุนที่ใช้ปรับโครงสร้างหนี้, ความพร้อมของบุคลากรในฝ่ายของสถาบันการเงินเจ้าหนี้ และตัวแทนของทางการ

2.1.7 การกำเนิด ‘Credit Bureau of Thailand’ เพื่อเป็นระบบเตือนภัยสถาบันการเงิน ในวันที่ 21 พฤษภาคม 2540 คณะรัฐมนตรีได้เห็นชอบให้กระทรวงการคลังเข้าถือหุ้น ร้อยละ 10 ของทุนจดทะเบียน 100 ล้านบาท เพื่อจัดตั้ง “ศูนย์ข้อมูลเครดิตแห่งประเทศไทย” (Credit Bureau of Thailand) ให้เป็นทางเลือกแก่สถาบันการเงินใช้ประโยชน์จากฐานข้อมูลลูกค้า เพื่อป้องกันการเสี่ยงโดยศูนย์ข้อมูลเครดิตฯ จะเป็นผู้รวบรวมข้อมูลลูกค้าที่มาใช้บริการของสถาบันการเงินต่าง ๆ ทั้งธนาคารพาณิชย์ บริษัทเงินทุน และบริษัทหลักทรัพย์ เพื่อทำหน้าที่กักกรองข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับลูกค้าผู้มาขอสินเชื่อ โดยมีผู้แทนจากหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งจากภาครัฐและเอกชนเข้าร่วมในคณะกรรมการ สาเหตุที่ศูนย์ข้อมูลเครดิตฯ ยังไม่สามารถได้รับการจัดตั้งขึ้นมาได้ ทั้ง ๆ ที่ทุกฝ่ายเห็นตรงกันว่าเป็นหน่วยงานที่จำเป็น เนื่องจากสถาบันการเงินในขณะนั้น ไม่ว่าจะ เป็นธนาคารพาณิชย์หรือบริษัทเงินทุนต่างเกรงว่าจะเกิดความได้เปรียบเสียเปรียบเกิดขึ้นจากการที่ต้องส่งข้อมูลลูกค้าเพื่อรวบรวมไว้ในฐานข้อมูล ซึ่งอาจทำให้สถาบันการเงินดึงข้อมูลมาใช้ประโยชน์ในทางอื่น เช่น การนำข้อมูลลูกค้าที่ได้ออกมาใช้เพื่อการแข่งขัน เป็นต้น

2.1.8 AMC : ทางเลือกในการแก้ไข NPL บริษัทบริหารสินเชื่อหรือ Asset Management Company (AMC) เป็นหน่วยงานที่รับซื้อสินทรัพย์หรือหนี้เสียของสถาบันการเงินที่มีปัญหาหนี้เสีย อยู่ในเกณฑ์สูง โดย AMC อาจจะเป็นเจ้าของหรือก่อตั้งโดยรัฐบาลหรือเอกชนก็ได้ ในกรณีที่สถาบันการเงินมีหนี้เสียเป็นจำนวนมาก หน่วยงานนี้มักจะแยกออกจากสถาบันการเงินนั้นอย่างชัดเจน อย่างไรก็ตามในกรณีอื่น AMC อาจเป็นบริษัทในเครือหรือเป็นเพียงหน่วยงานหนึ่ง (Division) ของสถาบันการเงินที่มีปัญหาหนี้เสียได้เช่นกัน แต่ไม่ว่าจะมีโครงสร้างขององค์กรเป็นเช่นไร AMC มีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนคือ การแปลงสินเชื่อที่มีปัญหาเป็นสินทรัพย์ และทำการปรับปรุงสินทรัพย์เหล่านั้น (Restructure) แล้วจึงทำการขายสินทรัพย์เหล่านั้นออกไปให้ได้ มูลค่าสุทธิสูงสุดหลังหักต้นทุนการดำเนินงานและต้นทุนทางการเงินออกแล้ว จากรูปแบบ วัตถุประสงค์ตลอดจนแนวทางดำเนินงานของ AMC ดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่าประเทศไทยเองก็มี AMC อยู่ในหลายลักษณะ อันได้แก่ บริษัทบริหารสินทรัพย์สถาบันการเงิน หรือ บบส. ซึ่งรับซื้อหนี้เสียจาก 56 สถาบันการเงินที่ถูกสั่งปิด บริษัทตลาดรองสินเชื่ออยู่อาศัย (SMC) ที่รับซื้อลูกหนี้ธุรกิจอสังหาริมทรัพย์มา

บริหาร หรือการจัดตั้งหน่วยงานหรือบริษัทในเครือของสถาบันการเงินขึ้นเพื่อรับซื้อหนี้เสีย รวมถึงการปรับเปลี่ยนองค์กร โดยให้มีหน่วยงานใหม่ขึ้นรับผิดชอบหนี้เสียในสถาบันการเงินเป็นการเฉพาะ อย่างไรก็ตาม AMC ที่จัดตั้งดังกล่าวข้างต้น ยังไม่ได้เป็นการจัดตั้งขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาหนี้เสียของสถาบันการเงินทั้งระบบ อาทิ บบส. ที่จัดตั้งขึ้นก็เพื่อวัตถุประสงค์ในการรับซื้อหนี้เสียจากสถาบันการเงินทั้ง 56 แห่งที่ถูกทางการสั่งปิดกิจการ SMC จัดตั้งขึ้นเพื่อรับซื้อหนี้เสียในธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ หรือแม้กระทั่งหน่วยงานหรือบริษัทในเครือของสถาบันการเงินที่จัดตั้งขึ้นมารับซื้อหนี้เสียก็เป็นการตั้งขึ้นมาเพื่อรับซื้อหนี้เฉพาะบางธุรกิจเท่านั้น เช่น สินเชื่ออสังหาริมทรัพย์ สินเชื่อเช่าซื้อ เป็นต้น

2.1.9 การเพิ่มเงินกองทุน และหยุด NPL ปัญหา NPL นี้เอง ได้กลายเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้ธนาคารพาณิชย์จำเป็นต้องเพิ่มเงินกองทุนให้มีประมาณเพียงพอกับหนี้ที่มีปัญหาเหล่านั้น ซึ่งภายใต้ภาวะเศรษฐกิจที่ยังไม่เอื้ออำนวยการหาเม็ดเงินเข้ามาเพิ่มจะเป็นการแก้ไขปัญหาที่ปลายทาง และกระทำให้ยากยิ่งแต่ถ้าไม่ดำเนินการนับวันก็ยิ่งกีดกร้อนให้ธนาคารมีปัญหาขาดทุนสะสมมากขึ้น กระทั่งอาจกระทบต่อความมั่นคงของธนาคารแต่ละแห่ง ฉะนั้น ทางออกที่จะตรงประเด็นที่สุดและอาจเป็นทางรอดเดียวของธนาคารพาณิชย์ก็คือ การอัดฉีดเงินกองทุนให้เพียงพอพร้อมกับหยุด NPL ไม่ให้ลุกลามต่อไป ธนาคารพาณิชย์ไทยจะต้องดำเนินการใน 2 ด้าน พร้อม ๆ กัน คือ ต้องทำการเพิ่มเงินกองทุนและต้องแก้ไขปัญหา NPL พร้อมกับปล่อยสินเชื่อใหม่ด้วย เพราะหากทำการเพิ่มทุนเพียงอย่างเดียว แต่ไม่สามารถลด NPL และปล่อยสินเชื่อได้ ก็จะทำให้การเพิ่มทุนไม่สามารถรองรับความเสียหายที่เกิดขึ้นได้เพียงพอ สำหรับการเพิ่มเงินกองทุนนั้น หลังจากทางการประกาศผ่อนปรนเกณฑ์การดำรงเงินกองทุนต่อสินทรัพย์เสี่ยง โดยให้สามารถดำรงเงินกองทุนชั้นที่ 2 ได้เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 4.25 จากเดิมร้อยละ 2.5 ธนาคารพาณิชย์หลายแห่งได้ออกหุ้นกู้คือยสิทธิเพื่อเพิ่มเงินกองทุนชั้นที่ 2 อย่างไรก็ตามการเพิ่มเงินกองทุนดังกล่าวเป็นเพียงการแก้ปัญหาเริ่มต้นเท่านั้นเพราะจากแนวโน้มของปัญหาที่ทวีความรุนแรงมากขึ้น จะส่งผลให้ธนาคารทุกแห่งต้องทำการเพิ่มเงินกองทุนชั้นที่ 1 อีกครั้งอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งอาจทำให้สัดส่วนการถือหุ้นใหญ่ของธนาคารพาณิชย์แต่ละแห่งเปลี่ยนแปลงไป หรืออาจทำให้ธนาคารพาณิชย์บางแห่งต้องยอมเข้าร่วมโครงการเพิ่มเงินกองทุนชั้นที่ 1 ของทางการ ซึ่งหมายถึงการสูญเสียความเป็นเจ้าของธนาคารไปโดยปริยาย

หมายเหตุ เงินกองทุน หมายความว่า

(1) ทุนที่ชำระแล้ว ซึ่งรวมทั้งส่วนที่มูลค่าหุ้นที่ธนาคารพาณิชย์ได้รับ และเงินที่ธนาคารพาณิชย์ได้รับจากการออกไปสำคัญแสดงสิทธิที่จะซื้อหุ้นของธนาคารพาณิชย์นั้น

(2) ทุนสำรอง

(3) เงินสำรองที่ได้จัดสรรจากกำไรสุทธิเมื่อสิ้นงวดการบัญชีตามมติที่ประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้นหรือตามข้อบังคับของธนาคารพาณิชย์ แต่ไม่รวมถึงเงินสำรองสำหรับการลดค่าของสินทรัพย์และเงินสำรองเพื่อการชำระหนี้

(4) กำไรสุทธิคงเหลือหลังจากจัดสรร

(5) เงินสำรองจากมูลค่าส่วนที่เพิ่มขึ้นจากการตีราคาอาคารและที่ดินตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนด

(6) เงินที่ธนาคารพาณิชย์ได้รับเนื่องจากการออกตราสาร ตามประเภท จำนวนเงิน หลักเกณฑ์ และเงื่อนไขที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนด

ทั้งนี้เงินกองทุนที่ระบุใน (1) ถึง (4) ให้รวมเรียกว่าเงินกองทุนชั้นที่ 1 ส่วนเงินกองทุนที่ระบุใน(5) และ (6) ให้รวมเรียกว่าเงินกองทุนชั้นที่ 2

2.3 แนวความคิดเกี่ยวกับมูลเหตุของการค้างชำระหนี้

การค้างชำระหนี้ของลูกหนี้เป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงได้ยากในการดำเนินงานของธนาคาร เนื่องจากการอำนวยความสะดวกแก่ลูกค้าที่มาขอสินเชื่อ แม้ว่าได้มีการตรวจสอบคุณสมบัติของผู้ขอกู้แล้วก็ตาม แต่ยังมีปัจจัยหลายปัจจัยที่ส่งผลให้ลูกหนี้ไม่สามารถชำระหนี้คืนได้ตามกำหนด ที่ระบุไว้ในสัญญา ธนาคารเองก็มีระบบตรวจสอบ ติดตามหนี้ ภายหลังจากที่ได้ให้กู้แล้ว ซึ่งต้องหาวิธีการหรือมาตรการในการควบคุมหนี้ค้างชำระให้อยู่ในระดับที่ไม่เกินเป้าหมายที่กำหนด ซึ่งมูลเหตุของการค้างชำระหนี้ พอจะสรุปได้ดังนี้

2.3.1 เกิดจากปัจจัยภายนอก ได้แก่ ปัจจัยที่ไม่สามารถควบคุมได้ หากปัจจัยดังกล่าวเปลี่ยนแปลง ย่อมส่งผลกระทบต่อตัวลูกหนี้ได้ ได้แก่

1) ภาวะเศรษฐกิจ เป็นปัญหาสำคัญของการประกอบธุรกิจ หากภาวะเศรษฐกิจดี ย่อมส่งผลให้การประกอบธุรกิจมีการขยายตัวและเจริญรุ่งเรือง หากสภาวะเศรษฐกิจ ตกต่ำหรือซบเซาย่อมส่งผลให้เกิดการชะลอตัวทางธุรกิจและการจ้างงานน้อยลง รายได้ของบุคคลลดลงตาม ซึ่งในบางธุรกิจอาจจะประสบปัญหารุนแรงถึงขั้นล้มละลายได้

2) นโยบายของรัฐบาล การดำเนินธุรกิจย่อมต้องเป็นไปในขอบเขตแห่งกฎหมายธุรกิจบางชนิด รัฐบาลอาจเห็นว่ามีความจำเป็นต่อการครองชีพของประชาชนก็อาจจะกำหนดให้มีการควบคุมราคา เช่น ปูนซิเมนต์ น้ำตาล เป็นต้น การกระทำเช่นนี้ย่อมเป็นผลดีต่อผู้บริโภค แต่ถ้ามีปัจจัยอื่นเปลี่ยนแปลง รัฐบาลจะต้องพิจารณาปรับนโยบายให้เหมาะสม เช่น ถ้าต้นทุนของสินค้าที่ถูกควบคุมราคาสูงขึ้น ก็ต้องขยับราคาควบคุมให้สูงขึ้น ถ้าผู้ประกอบการไม่มีกำไร อาจทำให้ไม่มีกำลังใจจะขยายการผลิตเพื่อผลิตสินค้าเพิ่มขึ้นไว้รองรับความต้องการที่จะ

สูงขึ้นในอนาคต ในด้านภาษีอากร ถ้ามีการปรับปรุงระบบภาษีอากรให้ทันต่อสถานการณ์ ก็จะเป็น การช่วยเหลือธุรกิจ เช่น การตั้งกำแพงภาษีเพื่อช่วยเหลืออุตสาหกรรมในประเทศ นโยบาย มาตรการทางการเงินที่ช่วยเหลือผู้ประกอบการ เป็นต้น

3) ค่านิยมและเทคโนโลยี การเปลี่ยนแปลงของปัจจัยทั้งสองแม้ว่าดูเป็นเรื่อง เล็กน้อย แต่ก็อาจจะทำให้ธุรกิจบางประเภทเกิดปัญหาขึ้นได้ โดยเฉพาะธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับแฟชั่น เมื่อผู้บริโภคมีค่านิยมเปลี่ยนแปลงไป หรือทางด้านเทคโนโลยี เช่น อุตสาหกรรมประเภท เครื่องใช้ไฟฟ้า ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาในราคาที่ถูกลงและคุณภาพที่ดีขึ้น

4) ภัยธรรมชาติหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยไม่คาดคิด เช่น ไฟไหม้ ภัยจาก น้ำท่วม ผลผลิตได้รับความเสียหายจากภัยธรรมชาติ อุบัติเหตุ

2.3.2 ปัจจัยภายใน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นปัจจัยที่เกิดขึ้นภายในธนาคารที่เป็นผู้ปล่อยสินเชื่อ เอง และสามารถควบคุมการเปลี่ยนแปลงได้ ได้แก่

- (1) การเปลี่ยนแปลงของอัตราดอกเบี้ย
- (2) การประเมินราคาหลักทรัพย์ที่ไม่เหมาะสม เช่น การประเมินราคาหลักทรัพย์

ที่สูงเกินไป

- (3) ระบบการติดตามและควบคุมหนี้ของธนาคาร
- (4) การอำนวยความสะดวกของธนาคารที่ไม่มีการถ่วงดุลที่ดี

2.3.3 ปัจจัยที่เกิดจากตัวลูกหนี้ ได้แก่

- (1) การที่ลูกหนี้นำเงินไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ของการกู้ยืม เช่น การนำไปเก็บ

กำไรในธุรกิจ

- (2) การย้ายถิ่นที่อยู่ การเปลี่ยนงาน การถูกเลิกจ้างงาน
- (3) ลูกหนี้ถึงแก่กรรมหรือเจ็บป่วยเรื้อรัง ทูพพลภาพ สภาพครอบครัวหย่าร้าง
- (4) ลูกหนี้ใช้จ่ายเงินฟุ่มเฟือย มีหนี้สินภายนอกมาก
- (5) ลูกหนี้ทำการค้าเกินตัวหรือหวังผลเลิศในธุรกิจมากเกินไป
- (6) การเปลี่ยนแปลงผู้บริหาร เป็นผลให้การดำเนินงานของธุรกิจชะงักงัน
- (7) การทุจริตของผู้บริหารในกิจการ
- (8) ลูกหนี้เจตนาบิดพลิ้วไม่ยอมชำระหนี้ หรือนำเงินไปชำระหนี้ภายนอก ก่อนนำ

เงินไปชำระคืนแก่ธนาคาร

- (9) ลูกหนี้ถูกเจ้าหนี้อื่น ๆ ดำเนินคดีและยึดทรัพย์ขายทอดตลาด

2.4 แนวความคิดด้านการจัดชั้นหนี้และติดตามหนี้ (พรนพ พุกกะพันธ์ และประเสริฐชัย

ไตรเสถียรพงศ์, 2548:91)

การจัดชั้นหนี้ที่มีปัญหา มีวิธีการจัดชั้น (graduation appeals) โดยอาศัยการประเมินสินเชื่อ (Credit appraisal) การจัดชั้นลูกหนี้และการกันสำรอง สำหรับลูกหนี้ที่จัดชั้นลูกหนี้ สถาบันการเงินได้จัดชั้นลูกหนี้ออกเป็น 5 ระดับตามคุณภาพของลูกหนี้และการกันสำรองหนี้จัดชั้น ดังนี้

1. ลูกหนี้ปกติ หมายถึงลูกหนี้ที่ไม่ผิดนัดชำระหนี้ ได้แก่ลูกหนี้ค้างชำระดอกเบี้ยหรือต้นเงินไม่เกิน 1 เดือนนับแต่วันที่ครบกำหนดชำระต้องกันเงินสำรองร้อยละ 1.0

2. ลูกหนี้ที่กล่าวถึงเป็นพิเศษ หมายถึงลูกหนี้ที่ไม่มีสัญญาณว่าจะเกิดความเสียหายแต่มีฐานะหรือผลการดำเนินงานอ่อนลง ได้แก่ ลูกหนี้ค้างชำระดอกเบี้ยหรือต้นเงินไม่เกิน 3 เดือน นับแต่วันที่ครบกำหนดชำระ ต้องกันเงินสำรองร้อยละ 2.0

3. ลูกหนี้จัดชั้นต่ำกว่ามาตรฐาน หมายถึงลูกหนี้ที่มีโอกาสที่จะก่อให้เกิดความเสียหายหากปัจจัยที่เป็นจุดอ่อนไม่มีการแก้ไขหรือแหล่งที่มาหลักของการชำระหนี้อาจไม่เพียงพอ ได้แก่ ลูกหนี้ที่ค้างชำระดอกเบี้ยหรือต้นเงินไม่เกิน 6 เดือน นับแต่วันที่ครบกำหนดชำระต้องกันเงินสำรองร้อยละ 20.0

4. ลูกหนี้จัดชั้นสงสัย หมายถึงลูกหนี้ที่มีคุณภาพด้อยกว่าลูกหนี้จัดชั้นต่ำกว่ามาตรฐานหรือคาดว่าจะไม่สามารถเรียกให้ลูกหนี้ชำระคืนได้ครบถ้วน ได้แก่ ลูกหนี้ค้างชำระดอกเบี้ยหรือต้นเงินไม่เกิน 12 เดือน นับแต่วันที่ครบกำหนดชำระต้องกันเงินสำรองร้อยละ 50.0

5. ลูกหนี้จัดชั้นสูญ หมายถึงลูกหนี้ที่ไม่มีความสามารถชำระหนี้ได้โดยสิ้นเชิงหรือลูกหนี้ค้างชำระดอกเบี้ยหรือต้นเงินเกินกว่า 12 เดือน นับแต่วันที่ครบกำหนดชำระ ต้องกันเงินสำรองไว้ร้อยละ 100.0

เมื่อจัดประเภทได้แล้วก็นำไปจัดลำดับความสำคัญของแต่ละกลุ่ม ว่าควรจะติดตามด้วยวิธีใด หรือมีความถี่ในการทวงถามมากน้อยเพียงใด

การกำหนดเวลา (time the system) คือ การกำหนดหลักการไว้ว่าลูกหนี้ประเภทใด กลุ่มใด จะต้องมีการเรียกเก็บหนี้หรือทวงถามกันภายในระยะเวลาอย่างไร ซึ่งนี่บางประเภทระยะเวลาการบอกกล่าวหลังทวงถามจะมีผลในทางรูปคดี เมื่อมีการฟ้องร้องกันด้วย

โดยปกติธนาคารจะมีการทวงหนี้ ดังนี้

- 1) การส่งเอกสารทางบัญชี ได้แก่ การส่งใบสรุปการเคลื่อนไหวบัญชีกระแสรายวัน (Statement) ใบแจ้งหักบัญชี (debit note) ไปยังลูกหนี้เพื่อเป็นการแจ้งยอดหนี้ และเตือนให้ลูกหนี้ทราบ
- 2) การสื่อสารทางโทรศัพท์ เป็นการติดต่อที่สะดวกรวดเร็วที่สุด เสียค่าใช้จ่ายน้อย และสามารถเจรจาทำความเข้าใจกันได้ดี นอกจากนี้ยังสามารถวัดความสามารถในการชำระหนี้ของลูกหนี้ได้ด้วย เช่น จากการที่ลูกหนี้เคยรับโทรศัพท์พูดคุยด้วยดี เปลี่ยนเป็นการไม่ยอมรับโทรศัพท์ ก็เป็นเครื่องชี้ว่า ลูกหนี้อาจเริ่มมีปัญหา ซึ่งธนาคารต้องรีบประเมินค่าสินเชื่อ (Credit appraisal) ของลูกหนี้ใหม่โดยเร็ว เพื่อทราบปัญหาให้แน่ชัดและหาทางแก้ไข
- 3) การใช้หนังสือ ซึ่งอาจจะเป็นลักษณะจดหมายส่วนตัวหรือหนังสือเป็นทางการลงนามโดยผู้มีอำนาจของธนาคาร หรือทนายความผู้รับมอบอำนาจแล้วแต่ประเภทของลูกหนี้
- 4) การส่งโทรเลข โดยปกติจะไม่ค่อยได้ใช้เพราะเสียค่าใช้จ่ายสูง และการใช้โทรเลขเป็นการเปิดเผยมากเกินไป อาจทำให้ลูกหนี้อับอาย สัมพันธภาพระหว่างลูกหนี้กับธนาคารจะเสื่อมลง การเรียกเก็บหนี้ก็จะยากขึ้น
- 5) การส่งเจ้าหน้าที่ออกไปพบลูกหนี้ วิธีนี้ต้องเสียค่าใช้จ่ายทางด้านกำลังคนแต่จะได้ผลดีเพราะลูกหนี้อาจจะเกิดความเกรงใจ นอกจากนี้ยังมีโอกาสที่จะทราบความจริงถึงฐานะและกิจการของลูกหนี้ด้วย ข้อควรระวังคือ เจ้าหน้าที่ที่ไปติดต่อต้องมีมนุษยสัมพันธ์ มีไหวพริบในการเจรจา
- 6) การใช้วิธีการทางกฎหมายเป็นขั้นตอนสุดท้ายของการเรียกเก็บหนี้ซึ่งธนาคารจะใช้กับลูกหนี้ที่มีปัญหามากและยากต่อการแก้ไขแล้ว

2.5 หลักเกณฑ์การพิจารณาสินเชื่อ

หลักเกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณาสินเชื่อมีหลักใหญ่อยู่ 6 ประการด้วยกัน โดยแต่ละหลักมีแหล่งข้อมูลและเครื่องบ่งชี้ทั้งทางด้านปริมาณ (Quantitative) และด้านคุณภาพ (Qualitative) ตามรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 หลักประกันความเสี่ยง (Safety) จะพิจารณาทางด้านความเสี่ยงของธนาคารจากการให้สินเชื่อแก่ลูกหนี้ โดยพิจารณาจากการวิเคราะห์อัตราส่วน (ratio) ทางการเงินที่สำคัญ การตีราคาประเมินหลักทรัพย์ที่ค้ำประกัน และการวิเคราะห์การป้องกันความเสี่ยงจากหลักทรัพย์ที่ใช้ค้ำประกันในกรณีที่มีการฟ้องร้องดำเนินคดี

2.2 ความสามารถในการสร้างกำไร (Profitability) เป็นการพิจารณาความสามารถของลูกหนี้ในการสร้างกำไรจากการดำเนินงานของกิจการ การพยากรณ์ยอดขายในอนาคต การหาจุดคุ้มทุน การสร้างงบประมาณการกำไร ขาดทุน งบดุล

2.3 สภาพคล่องตัวของทรัพย์สิน (Liquidity) เป็นการวิเคราะห์ฐานะของกิจการจากงบดุล ตรวจสอบลูกหนี้ สินค้าคงเหลือว่ามีสภาพคล่องสามารถเปลี่ยนเป็นเงินสดได้เร็วหรือไม่

2.4 ภาวะการหมุนเวียนของเงินทุน (Mobility) การวิเคราะห์ทั้งกระแสเงินสดของกิจการ การเคลื่อนไหวบัญชีกระแสรายวันเหมาะสมกับขนาดของกิจการหรือไม่ เช่น กิจการค้าปลีกปริมาณเงินที่เคลื่อนไหวบัญชีกระแสรายวันจะมีจำนวนครั้งสูงและจำนวนเงินไม่มาก แต่ถ้าเป็นกิจการค้าส่ง ปริมาณการเคลื่อนไหวสูงและจำนวนเงินสูงด้วย

2.5 ความสามารถและความชำนาญในด้านเทคนิคและการบริหาร (technical & managerial skill) เป็นการวิเคราะห์ประสบการณ์ของลูกหนี้ต่อธุรกิจที่ดำเนินการอยู่ ตลอดจนเทคโนโลยีที่ใช้ในการผลิต นโยบายของกิจการ เป้าหมายหรือแผนการต่าง ๆ

5.6 อนาคตของธุรกิจการประกอบการ วิเคราะห์แนวโน้มธุรกิจในอนาคตการแข่งขันจากคู่แข่งทำได้ง่ายหรือไม่ ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐมากน้อยแค่ไหน

2.6 ทฤษฎีการสร้างแบบจำลองโลจิสติก (Logit model)

ตามปกติการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปรในรูปสมการความถดถอย ตัวแปรต่างๆ จะเป็นตัวแปรเชิงปริมาณหรือมีหน่วยวัดเป็นตัวเลขที่แน่นอน แต่เราจะพบว่ายังมีหลายๆ กรณี ที่ตัวแปรเชิงคุณภาพเข้ามาเกี่ยวข้อง เช่น เพศ สถานการณ์ทางเศรษฐกิจ เชื้อชาติ ความพอใจ ฤดูกาล ความสำเร็จ ฯลฯ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการปรับเปลี่ยนตัวแปรเชิงคุณภาพเหล่านั้นให้มีค่าอยู่ในรูปเชิงปริมาณ โดยการสร้างตัวแปรหุ่นหรือตัวแปรเทียม (dummy variable) เพื่อแสดงค่าที่เป็นตัวเลขของตัวแปรเชิงคุณภาพเหล่านี้ (วัชรวิทย์ พงษ์กานนท์, 2549 : 129)

ความหมายของตัวแปรเทียม เป็นตัวแปรที่สร้างขึ้นมาเพื่อแสดงค่าที่เป็นตัวเลขของตัวแปรเชิงคุณภาพในสมการถดถอย

ค่าของตัวแปรเทียม ตามปกตินิยมที่จะกำหนดให้มีตัวเลขหรือทางเลือกได้ 2 ตัวเลขหรือ 2 ทางเลือก คือ 0 และ 1 โดย

$D = 1$ เมื่อตัวแปรอยู่ในสถานะของกลุ่มที่สนใจดูแลอยู่ (treated group)

$D = 0$ เมื่อไม่ใช่สถานะของกลุ่มที่สนใจ

จำนวนของตัวแปรเทียม จำนวนตัวแปรเทียมที่สร้างขึ้นมาเพื่อแสดงค่าตัวแปรเชิงคุณภาพแต่ละตัวมีจำนวนน้อยกว่าจำนวนทางเลือกหรือลักษณะ(categories) ที่จะเป็นไปได้ของตัวแปรเชิงคุณภาพนั้น โดยถ้าตัวแปรเชิงคุณภาพตัวนั้นมี k ทางเลือก จำนวนตัวแปรเทียมจะมี k-1 ตัว

ชนิดของตัวแปรเทียม ตัวแปรเทียมอาจใช้ได้ทั้งในกรณีที่ตัวแปรอิสระหรือตัวแปรตามเป็นตัวแปรเชิงคุณภาพ แต่ในที่นี้จะอธิบายเฉพาะกรณีตัวแปรอิสระเป็นตัวแปรเชิงคุณภาพ และตัวแปรตามเป็นตัวแปรเชิงคุณภาพ การวิเคราะห์จะอาศัยรูปแบบจำลองที่เรียกว่า Logit model

ดังนั้น แบบจำลองที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นการนำแบบจำลอง Logit model มาประยุกต์ในการเขียนแบบจำลองความสัมพันธ์ระหว่าง ปัจจัยที่มีผลต่อการฝากเงินออมปลอดภัยของธนาคารไทยพาณิชย์จำกัด (มหาชน) สาขาท่าแพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ซึ่งสามารถแสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามและอิสระดังนี้คือ

$$P = f(D_1, D_2, D_3, \dots, D_n) \dots\dots(1.1)$$

โดยที่ P คือความน่าจะเป็น (Probability) ของลูกค้าในการเลือกฝากเงินออมปลอดภัยของธนาคารไทยพาณิชย์จำกัด (มหาชน) สาขาท่าแพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

$D_1, D_2, D_3, \dots, D_n$ คือตัวแปรอิสระ(independent variable) จะมีลักษณะเป็นทางเลือกเชิงคุณภาพ(qualitative choice) เป็น 2 ทางเลือก คือการใช้บริการ หรือไม่ใช้บริการ ซึ่งเป็นตัวแปรที่มีลักษณะไม่ต่อเนื่อง(discontinuous) โดยมีรูปแบบดังนี้

$$y^*_i = \frac{e^{\beta x}}{1 + e^{\beta x}} \dots\dots(1.2)$$

ในทางปฏิบัติ y^*_i ไม่สามารถสังเกตได้ (unobservable) สิ่งที่เราสังเกตมาได้ก็คือ y ซึ่งมีค่า 0 หรือ 1 ดังต่อไปนี้

$$y = 1 \text{ ถ้า } y^* > 0_i$$

$$y = 0 \text{ ในกรณีอื่นๆที่ไม่ใช่ } y^* > 0_i \text{ โดยที่ } u_i \sim N(0_i, \sigma^2)$$

และจากฟังก์ชันความน่าจะเป็น(likelihood function)

$$L = \text{prob}(y_1 = 0) \cdot \text{prob}(y_2 = 0) \cdot \dots \cdot \text{prob}(y_m = 0)$$

ซึ่งสามารถเขียนให้กะทัดรัด ดังนี้คือ

$$L = \prod_{i=1}^n \phi \left(\frac{X'_i \beta}{\sigma} \right)^{y_i} \left[1 - \phi \left(\frac{X'_i \beta}{\sigma} \right) \right]^{1-y_i} \dots\dots\dots (1.3)$$

เราสามารถเขียนสมการข้างต้นให้อยู่ในรูปของลอการิทึม (logarithm) หรือความน่าจะเป็นลอการิทึม(likelihood function)

$$\begin{aligned} \ln L &= \sum_{i=1}^n \left\{ y_i \cdot \ln \left[\phi \left(\frac{X'_i \beta}{\sigma} \right) \right] + \left(1 - y_i \right) \cdot \ln \left[1 - \phi \left(\frac{X'_i \beta}{\sigma} \right) \right] \right\} \\ &= \sum_{y_i=1} \ln \left[\phi \left(\frac{X'_i \beta}{\sigma} \right) \right] + \sum_{y_i=0} \ln \left[1 - \phi \left(\frac{X'_i \beta}{\sigma} \right) \right] \dots\dots\dots (1.4) \end{aligned}$$

ตัวอย่าง แบบจำลองที่จะใช้วิเคราะห์โดยโลจิสโมเดล ดังนี้

$$Z_i = \ln \left(\frac{\Pr(y=1)}{\Pr(y=0)} \right) = \beta_0 + \beta_1 X_1 + \beta_2 X_2 + \dots\dots\dots \beta_7 X_7 + u_i$$

โดยที่

Z_i คือ ค่า \ln ของอัตราแฉ่มต่อ (odd ratio) ของความน่าจะเป็นที่จะเกิดหนึ่งที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้

β_0 คือ ค่าคงที่

β_1 คือ ค่าสัมประสิทธิ์หน้าตัวแปรอธิบาย

X_i คือ ตัวแปรอิสระที่มีอิทธิพลต่อการเกิดหนึ่งที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้

u_i คือ ค่าความคลาดเคลื่อน

2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จันทร์ศรี สมวิลาศ (2536) ทำการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการชำระคืนสินเชื่อการเกษตรของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรสันป่าตอง เชียงใหม่ โดยมีตัวแปรที่นำมาศึกษาคือ วงเงินกู้ ขนาดของฟาร์ม ปริมาณหนี้สินในระบบสหกรณ์ ปริมาณหนี้สินนอกระบบสหกรณ์ จำนวนเงินกู้ การใช้เงินกู้ ตามวัตถุประสงค์ การทวงถามหนี้ของสหกรณ์ มูลค่าหลักประกันสินเชื่อ ปัญหาการขาดทุนในกิจการฟาร์ม ความไม่แน่นอนในรายได้ฟาร์ม และความรับผิดชอบของสมาชิกสหกรณ์ ผลการศึกษาพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อการชำระคืนสินเชื่อการเกษตรโดยที่ปริมาณหนี้สินในระบบสหกรณ์มีความสัมพันธ์ในทางลบกับการชำระคืนสินเชื่อการเกษตรซึ่งให้ความหมายว่า สมาชิกสหกรณ์ที่มีปริมาณหนี้สินกับสหกรณ์มากจะมีการชำระคืนสินเชื่อให้กับสหกรณ์น้อย ดังนั้น ในการพิจารณาการให้เงินกู้จะต้องกระทำอย่างรอบคอบและพิจารณาถึงความจำเป็นของการใช้เงินในกิจการฟาร์มอย่างแท้จริง เพื่อลดปัญหาการกู้ยืมเงินเกินความจำเป็น ส่วนปัญหาและความต้องการของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรนั้นก็คือ การให้บริการของสหกรณ์ล่าช้า อัตราดอกเบี้ยเงินกู้สหกรณ์สูงเกินไปและผลผลิตของสมาชิกไม่มีตลาดรองรับที่แน่นอน

ไพโรจน์ กลิ่นสมิต (2536) ทำการศึกษากระบวนการบริหารหนี้ที่มีปัญหาของธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า เมื่อลูกหนี้เกิดปัญหาในการชำระคืนทั้งก่อนหรือหลังสัญญาผู้ครบกำหนดก็ตาม ขั้นตอนในการเรียกหนี้คืนที่มีความซับซ้อน และยุ่งยากมากกว่าการพิจารณาให้สินเชื่อ เมื่อได้ตรวจสอบและวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาและข้อมูลต่าง ๆ ชัดเจนแล้วก็จะดำเนินการกำหนดวิธีการฟื้นฟูหนี้เสียให้เป็นหนี้ดีเพื่อจะได้ติดตามเรียกเก็บหนี้ทั้งต้นเงินและดอกเบี้ยให้ได้มากที่สุด วิธีฟื้นฟูของลูกหนี้แต่ละรายจะแตกต่างกันออกไปตามปัจจัยต่าง ๆ เช่น อุปนิสัย ลักษณะธุรกิจ ฐานะของปัญหาหลักประกัน วิธีการที่ใช้แก้ปัญหาสรุปได้ 2 แนวทาง ดังนี้

ก. วิธีดำเนินการ workout เป็นการดำเนินการช่วยเหลือพวงฐานะกิจการของลูกหนี้ให้สามารถดำเนินต่อไปได้ เพื่อให้ลูกหนี้สามารถชำระหนี้คืนให้ธนาคารได้ การช่วยเหลือลูกหนี้มีวิธีการแตกต่างกันออกไปตามปัญหาของลูกหนี้ พอสรุปได้ดังนี้.-

ลูกหนี้มีการลงทุนในทรัพย์สินถาวรมากแต่ใช้เงินทุนจากการกู้ยืมระยะสั้น ทำให้เกิดปัญหาขาดสภาพคล่องทางการเงิน กรณีนี้ถ้าธุรกิจยังดำเนินการได้ วิธีการแก้ไขโดยการแปลงหนี้จากระยะสั้นเป็นระยะยาว

กรณีที่ถูกหนี้ขาดสภาพคล่องทางการเงินหรือใช้เงินทุนส่วนเจ้าของน้อยเกินไป วิธีการแก้ไขคือการเพิ่มทุน ถ้าลูกหนี้มีปัญหาทางการเงินมากจนไม่สามารถชำระหนี้ระยะสั้นได้ทันกำหนด จึงจำเป็นต้องแปลงหนี้เป็นทุน เพื่อให้ทันกำหนดที่ธนาคารเข้าไปช่วยบริหารกิจการ

กรณีที่ลูกหนี้ขาดสภาพคล่อง เนื่องจากขาดการวางแผนทางการเงินที่ดี แต่ธุรกิจมีการขยายตัว แก้ไขโดยให้ลูกหนี้เพิ่มทุนหรือเพิ่มเงินกู้ให้

กรณีที่ลูกหนี้เกิดปัญหาในการชำระหนี้ระยะยาว เช่น เกิดภัยธรรมชาติหรือน้ำท่วม ทำให้สินค้าจำหน่ายไม่ได้ แก้ไขโดยควรขยายเวลาในการชำระหนี้หรือปลอดเงินต้น

กรณีที่ปัญหาสภาพคล่องทางการเงินของลูกหนี้ เกิดจากภาวะเศรษฐกิจของประเทศ ภาวะเงินเฟ้อหรือเงินฝืด แก้ไขโดยการลดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ หรือถ้ามีปัญหามากอาจต้องลดดอกเบี้ย หรือรับชำระต้นเงินตามสัดส่วนที่ลูกหนี้ชำระได้

กรณีที่ลูกหนี้ประสบปัญหาเกี่ยวกับการบริหารงานขาดประสิทธิภาพ แต่ขณะเดียวกันปัญหาทางด้านการตลาดและการเงินไม่มีหนักให้ลูกหนี้บริหารกิจการต่อไปอาจทำให้โอกาสในการฟื้นฟูกิจการยาก เจ้าหนี้ต้องเข้าไปช่วยบริหารหรือปรับโครงสร้างในการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพในการบริหารงานและควบคุมด้านการเงิน

การโอนหลักทรัพย์ชำระหนี้ ถ้ากรณีที่ลูกหนี้ไม่มีแนวทางในการที่จะชำระหนี้ได้เลย เนื่องจากธุรกิจไม่สามารถดำเนินต่อไปได้

ข. วิธีดำเนินการ liquidation เมื่อดำเนินวิธี workout แล้วจนเห็นว่าไม่ได้ผลเนื่องจากลูกหนี้ไม่มีทางที่จะชำระหนี้ได้หรือลูกหนี้ส่อแววให้เห็นว่าไม่พยายามที่จะชำระหนี้คืนก็จำเป็นต้องใช้วิธีเรียกเก็บหนี้แบบ liquidation คือเรียกหนี้ทั้งต้นเงินและดอกเบี้ยคืน แต่อาจจะใช้วิธีการประนีประนอมหนี้ โดยตั้งคณะกรรมการประนีประนอมหนี้ (creditor's committee) ขึ้นเพื่อเจรจาและเสนอแนะวิธีการชำระหนี้ของลูกหนี้ เมื่อตกลงกันได้ก็ทำสัญญาปรับสภาพหนี้ให้ลูกหนี้ต่อมา หากลูกหนี้ไม่ปฏิบัติตามสัญญาปรับสภาพหนี้ก็จำเป็นต้องฟ้องร้องดำเนินคดีให้ถึงที่สุด

อนันต์ บุญมหาชนากร (2539) ทำการศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการเป็นหนี้ค้างชำระสำหรับลูกหนี้สินเชื่อกองทุนไทยธนวัฏ ในจังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาสรุปได้ ดังนี้

ปัจจัยเกี่ยวกับผู้กู้ ผู้กู้สินเชื่อกองทุนไทยธนวัฏ ส่วนใหญ่เป็นข้าราชการครูและข้าราชการฝ่ายปกครอง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายยามฉุกเฉินและจำเป็น เป็นหนี้ที่มีปัญหาเนื่องมาจากผู้กู้มีหนี้สินสวัสดิการต้นสังกัด ประกอบกับมีรายได้คนเดียวในครอบครัว ใช้เงินผิดวัตถุประสงค์และใช้จ่ายฟุ่มเฟือย รวมทั้งต้องจ่ายค่ารักษาพยาบาลบุคคลในครอบครัวหรือไปช่วยราชการในต่างจังหวัด ทำให้รายจ่ายมากกว่ารายได้และไม่สามารถชำระหนี้คืนได้

ปัจจัยเกี่ยวกับการดำเนินสินเชื่อกรุงเทพธนวิญของผู้อำนวยการสินเชื่อ โดยเน้นความสำคัญของการปล่อยสินเชื่อของสำนักงานใหญ่ ไม่ค่อยคำนึงถึงคุณภาพหนี้เจ้าหน้าที่สินเชื่อขาดประสบการณ์ ขาดความรู้ความชำนาญ ตลอดจนมีการแข่งขันระหว่างธนาคารในการปล่อยสินเชื่อ โดยมุ่งกลุ่มข้าราชการเป็นเป้าหมาย

ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ ยอดหนี้ค้างชำระของสินเชื่อกรุงเทพธนวิญซึ่งเป็นสินเชื่อประเภทอุปโภคบริโภคที่ไม่สอดคล้องกับดัชนีราคาผู้บริโภคภาคเหนือซึ่งลดลง แต่รายจ่ายสินค้าอุปโภคบริโภคเพิ่มสูงขึ้น ทำให้ความสามารถในการชำระหนี้ลดลง ส่งผลกระทบต่อถึงการค้างชำระหนี้สินเชื่อกรุงเทพธนวิญ

นรเศรษฐ์ สุกัญศีล (2539) ทำการศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อหนี้จัดชั้นของธนาคารพาณิชย์แห่งหนึ่งในจังหวัดเชียงใหม่ ธุรกิจที่สำคัญและมีบทบาทต่อเศรษฐกิจของประเทศเป็นอย่างมาก คือ การอำนวยการสินเชื่อโดยธนาคารพาณิชย์ เพราะนอกจากจะเป็นแหล่งรายได้สำคัญสำหรับธนาคารพาณิชย์แล้ว การอำนวยการสินเชื่อยังมีผลกระทบต่อขนาดของธุรกิจ และความเจริญเติบโตของเศรษฐกิจโดยรวมด้วย ดังนั้น หากการบริหารสินเชื่อเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ คือสร้างกำไรและมีคุณภาพดีแล้ว ปัญหาต่าง ๆ ก็จะไม่ตามมา แต่หากสินเชื่อมีคุณภาพหรืออยู่ในภาวะความเสี่ยงสูง ปัญหาการขาดสภาพคล่องในการบริหารงานของธนาคารพาณิชย์ การเกิดภาวะหนี้สูญ การลดการขยายตัวในการลงทุน และผลกระทบต่อเศรษฐกิจของประเทศโดยรวมก็จะติดตามมา ดังนั้น หากว่าสินเชื่อเกิดปัญหาคือมีหนี้เสียเกิดขึ้น ปัญหาดังกล่าวเกิดขึ้นเพราะสาเหตุใดบ้าง และหากเกิดปัญหาเหล่านี้แล้ว หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะมีแนวทางป้องกันและแก้ไขอย่างไร จึงจะก่อให้เกิดความมีประสิทธิภาพ (Effective) ต่อนโยบายสินเชื่อได้ ในการศึกษาปัญหาดังกล่าวโดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากจำนวนประชากรตัวอย่างในจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 461 ราย ในปี พ.ศ. 2538 โดยได้นำตัวแปรสำคัญที่เกี่ยวข้องกับปัญหาเรื่องหนี้จัดชั้นที่เกิดขึ้นมาทำการศึกษาพบว่า

1. ส่วนของลูกหนี้

1.1 เกิดจากลูกหนี้ขาดประสบการณ์ และมีความรู้ในการบริหารธุรกิจที่กู้ยืมเงินไปลงทุนไม่ดีพอ จึงทำให้เกิดผลกระทบต่อรายได้ตอบแทนจากการลงทุนซึ่งมีจำนวนน้อยไม่เพียงพอต่อการชำระหนี้คืน

1.2 ลูกหนี้ยังปิดบังข้อมูลที่แท้จริงต่อธนาคาร ทำให้เมื่อเกิดปัญหาต่อธุรกิจนั้นๆ แล้ว ธนาคารไม่สามารถติดตามช่วยเหลือปัญหาให้ได้

1.3 ลูกหนี้มีหนี้ภายนอกกระบวนการที่เสียดอกเบี้ยในอัตราสูง ลูกหนี้จึงมุ่งชำระหนี้ภายนอกเสียก่อนชำระคืนให้ธนาคาร

2. ส่วนที่เกี่ยวกับหลักทรัพย์ค้ำประกัน พบว่าหลักทรัพย์บางประเภทเกิดปัญหาการเสื่อมสภาพและราคาตกต่ำ เมื่อการชำระหนี้คืนมีการยืดระยะเวลาออกไป จึงยังทำให้มูลค่าหลักทรัพย์ใกล้เคียงกับภาระหนี้มากขึ้น

3. ส่วนที่เกี่ยวกับภาวะเศรษฐกิจของประเทศ พบว่าสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจตลอดจนปัญหาภัยธรรมชาติ ก็เป็นอุปสรรคและปัญหาสำคัญที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการจำหน่ายผลผลิตที่ก่อให้เกิดผู้ลงทุนเกิดรายได้เพียงพอชำระหนี้คืนได้

จากปัญหาดังกล่าวจึงได้เสนอแนะเป็นแนวทางสำหรับผู้รับผิดชอบดูแลหนี้จัดชั้นในระบบธนาคารว่าควรจะมีการประเมินความเสี่ยงรอบคอบและระมัดระวังในการพิจารณาปล่อยสินเชื่อให้แก่ลูกค้า โดยเฉพาะในเรื่องพฤติกรรม (Character) ของผู้กู้ก่อนการปล่อยสินเชื่อ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับหลักประกัน (Collateral) หากมีสภาพคล่อง (Liquidity) น้อยหรือเสี่ยงต่อราคาได้ง่าย ก็ไม่ควรพิจารณาให้สินเชื่อต่อธุรกิจดังกล่าว และที่สำคัญธนาคารพาณิชย์ตลอดจนสถาบันการเงินทั้งหลายที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการอำนวยสินเชื่อ ควรมีการทำงานที่ประสานกันและมีความจริงจังต่อการในการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับลูกค้า ทั้งนี้เพื่อป้องกันหนี้เสียที่จะเกิดขึ้นซ้ำซ้อนในแต่ละสถาบัน และการอำนวยสินเชื่อ ควรพิจารณาให้เป็นไปตามความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจของท้องถิ่นนั้น ๆ

สรุปผล ไหลมณี (2539) เรื่อง ปัจจัยที่ทำให้เกิดคอกเบี้ยค้างรับของเงินกู้ประจำ : กรณีศึกษาธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) สาขานนทบุรี เชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มลูกหนี้ที่มีปัญหาค้างชำระดอกเบี้ยส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง 41 – 50 ปี วุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี มีอาชีพส่วนใหญ่เป็นเจ้าของกิจการส่วนตัว มีรายได้ระหว่าง 10,001 – 30,000 บาท และส่วนใหญ่ได้รับเงินสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยรายละไม่เกิน 500,000 บาท จากการศึกษาพบว่าปัจจัยที่ก่อให้เกิดคอกเบี้ยค้างรับของลูกหนี้ส่วนใหญ่ คือ

1. ด้านปัจจัยภายนอกโดยเรียงตามลำดับความสำคัญ คือ เกิดจากภาวะเศรษฐกิจของประเทศ การเปลี่ยนแปลงนโยบายของรัฐบาล และภัยธรรมชาติ ตามลำดับ
2. ด้านปัจจัยภายในโดยเรียงตามลำดับความสำคัญ คือ เกิดจากอัตราดอกเบี้ยที่เพิ่มสูงขึ้น เงื่อนไขการชำระหนี้ และการปล่อยสินเชื่อ โดยไม่มีการกลั่นกรองที่ดี
3. ด้านปัจจัยตัวลูกหนี้ การใช้เงินผิดวัตถุประสงค์เป็นปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้เกิดคอกเบี้ยค้างรับ รองลงมาคือการใช้จ่ายเงินฟุ่มเฟือยและการทำการค้าเกินตัว

สุนทร พลโธม (2542) ทำการศึกษา ปัจจัยที่มีผลต่อการชำระหนี้ของลูกค้า ธ.ก.ส. ในอำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการชำระหนี้เงินกู้ของลูกค้า ธ.ก.ส. ผู้ให้ข้อมูลคือเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. อำเภอจอมทอง จำนวน 200 คน แยกเป็นลูกค้าที่ชำระหนี้เงินกู้ได้ตามปกติ 100 คน และเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. ที่ค้างชำระหนี้ 100 คน ผลการศึกษาพบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการชำระหนี้เงินกู้ของลูกค้า ธ.ก.ส. คือ ขนาดถือครองที่ดิน ขนาดของการลงทุน รายได้ในฟาร์ม รายได้นอกฟาร์ม การใช้เงินกู้ตามวัตถุประสงค์ หลักประกันเงินกู้และการติดตามทวงถามหนี้เงินกู้ของพนักงาน ธ.ก.ส.

พัฒนา กัญยานนท์ (2543) ทำการศึกษาปัจจัยที่ทำให้เกิดหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ของธนาคารพาณิชย์แห่งหนึ่งในจังหวัดเชียงราย จากการศึกษาพบว่า อายุ อาชีพ ประสบการณ์ในการทำงาน ระดับรายได้ วงเงินกู้ ภาระหนี้คงเหลือ ภาระหนี้ในสถาบันการเงินอื่น จำนวนกิจการและวัตถุประสงค์ของการกู้เงินของลูกหนี้ มีความสัมพันธ์และมีผลทำให้เกิดหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ และได้ทดสอบโดยสมการถดถอยแบบโลจิสต์ (logistic regression) ผลสรุปได้ตัวแปร 8 ตัว ที่มีผลทำให้เกิดหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ ดังนี้คือ

อาชีพ ถ้าลูกหนี้มีอาชีพหน้าที่การงานดีและมั่นคง โอกาสที่จะเป็นหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ ย่อมมีน้อย

ประสบการณ์ในการทำงาน ถ้าลูกหนี้รายใดมีประสบการณ์ในการประกอบธุรกิจมาก ย่อมมีโอกาสเป็นหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้

วงเงินกู้ ถ้าลูกหนี้รายใดมีวงเงินกู้ต่ำ หรือลูกหนี้รายย่อยทั่วไปย่อมมีโอกาสเป็นหนี้เสียมากกว่าลูกหนี้ที่มีวงเงินกู้สูง ซึ่งเป็นกิจการขนาดใหญ่และมีความมั่นคง

ภาระหนี้คงเหลือ ถ้าลูกหนี้รายใดมีภาระหนี้คงเหลือสูง เมื่อเทียบกับวงเงินกู้โอกาสที่จะทำให้เกิดเป็นหนี้เสีย ย่อมมากตามไปด้วย

รายได้ของลูกหนี้ ถ้าลูกหนี้รายใดมีรายได้ที่มั่นคงและมากพอที่จะชำระหนี้คืนลูกหนี้รายนั้น โอกาสที่จะเป็นหนี้เสียมีน้อย

ภาระหนี้ของลูกหนี้ในสถาบันการเงินอื่น ลูกหนี้ที่มีภาระหนี้ในสถาบันการเงินหลายแห่ง เป็นการสร้างเครดิต และความคล่องตัวในการดำเนินธุรกิจของลูกหนี้และส่วนใหญ่เป็นลูกหนี้ปกติ อธิบายได้ว่าโอกาสที่จะเป็นหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้มีน้อย

จำนวนกิจการของลูกหนี้ ถ้าลูกหนี้ดำเนินกิจการมากกว่าหนึ่งกิจการอาจก่อให้เกิดความเสี่ยงในการบริหารและการควบคุมย่อมทำให้เป็นหนี้เสียได้มากขึ้น

วัตถุประสงค์ของการกู้เงิน ถ้าลูกหนี้ใช้เงินกู้ไปตามวัตถุประสงค์และเพื่อทำธุรกิจที่มีความมั่นคง แม้จะถูกระงับจากภาวะเศรษฐกิจที่ชะลอตัวลงก็ตาม โอกาสที่จะทำให้เป็นหนี้เสียย่อมมีน้อย

ทัศนัย ทรชรานนท์ (2544) ทำการศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อความสามารถชำระเงินกู้ การเกษตร กรณีศึกษาธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาหางดง จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาตัวแปรที่มีอิทธิพลในการบ่งชี้ลักษณะของเกษตรกรที่สามารถชำระหนี้คืนได้และไม่สามารถชำระหนี้คืนได้ จากการนำเอาเงินกู้ไปลงทุน และเพื่อประมาณค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปร ที่เกี่ยวข้องในการที่จะใช้เกณฑ์ในการแบ่งกลุ่มเกษตรกรและบ่งชี้เกษตรกรรายใหม่ และเกษตรกรรายเก่าที่มาขอกู้เงินกับ ธ.ก.ส.จะตกอยู่ในกลุ่มของเกษตรกรที่สามารถชำระหนี้คืนได้หรือไม่สามารถชำระหนี้คืนได้ โดยเก็บข้อมูลจากเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. สาขาหางดง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 200 คน โดยสุ่มตัวอย่างจากกลุ่มเกษตรกรที่สามารถชำระหนี้คืนได้ 100 คน และกลุ่มเกษตรกรที่ไม่สามารถชำระหนี้คืนได้ 100 คน ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลในการบ่งชี้ลักษณะของเกษตรกรที่สามารถชำระหนี้คืนได้และไม่สามารถชำระหนี้คืนได้จากการนำเอาเงินไปลงทุน โดยความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ได้แก่ การฝึกอบรม สักส่วนเงินกู้ที่เกษตรกรนำไปใช้ในการบริโภค สถานที่ตั้งฟาร์ม และสัดส่วนผู้ที่มีรายได้ในครัวเรือนของเกษตรกร ส่วนปัจจัยที่ไม่มีอิทธิพลในการบ่งชี้ลักษณะของเกษตรกรที่สามารถชำระหนี้คืนได้และไม่สามารถชำระหนี้คืนได้ โดยผลการทดสอบไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ อัตราส่วนหนี้สินทั้งหมดต่อหนี้สินทรัพย์ทั้งหมด อัตราส่วนรายได้สุทธิจากฟาร์มต่อสินทรัพย์ทั้งหมด อัตราส่วนรายได้สุทธิต่อหนี้สินหมุนเวียน อัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียน อัตราส่วนรายได้สุทธิต่อทรัพย์สินทั้งหมด ประสิทธิภาพของเกษตรกร การศึกษาของเกษตรกร สักส่วนของพื้นที่เพาะปลูกที่ได้จากการเช่า สถานที่ตั้งบ้านเรือนและประเภทการผลิต

ประวิทย์ แก้วตาทิพย์ (2549) ทำการศึกษาภาระหนี้สินของลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรสาขาแม่สาย จังหวัดเชียงราย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาระหนี้สินทั้งในและนอกระบบ รวมทั้งปัจจัยที่มีผลต่อภาระหนี้สินของลูกค้า ธ.ก.ส. ทำการเก็บข้อมูลเกษตรกรลูกค้า จำนวน 360 คน ผลการศึกษาพบว่า ลูกค้า ธ.ก.ส. ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีการศึกษาระดับประถมศึกษา มีสมาชิกในครัวเรือน 4-6 คน สมาชิกมีรายได้ 1-2 คน ส่วนใหญ่ทำนา 11-20 ไร่ ทำสวน 1-10 ไร่ และทำไร่ ในปี 2548 ครอบครัวมีรายได้ มีรายจ่ายเฉลี่ยของครอบครัวเฉลี่ยระหว่าง 50,001-100,000 บาท ลูกค้า ธ.ก.ส. ส่วนใหญ่เป็นสมาชิกนาน 11-20 ปี มีเงินฝากอยู่ระหว่าง 1-5,000 บาท และมีเงินฝากใน ธ.ก.ส. ระหว่าง 1-1,000 บาท

ลูกค้า ธ.ก.ส. นอกจากกู้เงินจาก ธ.ก.ส. แล้วยังกู้จากสถาบันการเงินในระบบและนอกระบบ โดยมีภาระหนี้สินจำนวน 90.92 ล้านบาท เป็นหนี้สินจากสถาบันการเงินในระบบร้อยละ 85.75 และสถาบันการเงินนอกระบบร้อยละ 14.25 พิจารณาภาระหนี้สินในสถาบันการเงินในระบบแล้วพบว่า ลูกค้ามีหนี้สินกับ ธ.ก.ส. ร้อยละ 61.79 ล้านบาทหรือร้อยละ 67.97 ของหนี้สินรวมทั้งหมด รองลงมาเป็นหนี้สินจากธนาคารพาณิชย์ และร้านขายสินค้าเงินผ่อนในอำเภอแม่สาย ร้อยละ 5.84 และ 5.65 ตามลำดับ

ด้านปัจจัยที่มีผลต่อภาระหนี้สินของลูกค้า ธ.ก.ส. กลุ่มตัวอย่างทุกคนตอบว่าปัจจัยที่มีผลต่อภาระหนี้สินมากที่สุด ประกอบด้วย 8 ปัจจัย คือ ลูกค้ามีรายได้หลักเพียงคนเดียว จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่เป็นภาระพึ่งพิงมาก สมาชิกในครัวเรือนมีพฤติกรรมการใช้จ่ายฟุ่มเฟือย มีค่านิยมในการเลียนแบบผู้บริโภคอื่น มีประสิทธิภาพการผลิตต่ำเนื่องจากขาดแคลนเครื่องมือการผลิตที่ทันสมัย ต้นทุนการผลิตพืชผลการเกษตรสูงขึ้น ลูกค้าประสบปัญหาการขาดทุนจากการประกอบธุรกิจ และภาวะเศรษฐกิจของประเทศประสบปัญหาเงินเฟ้อสูง น้ำมันแพง และลูกค้ามีสมาชิกในครัวเรือนมีปัญหาด้านสุขภาพอย่างต่อเนื่อง ส่วนปัจจัยที่มีผลรองลงมาคือราคาพืชผลการเกษตรตกต่ำ นโยบายของรัฐในการช่วยเหลือเกษตรกรยังไม่มีประสิทธิภาพ และลูกค้ามีรายได้ต่ำเนื่องจากการผลิตเชิงเดี่ยว